הקדמת המתרגם.

התוכן קמיל פְלַמַרְיון הצרפתי הוא תוכן גדול ברורנו, ועם גדל חכמתו וידיעתו הרחבה בתכונת צבא השמים עשה לו שם גדול בספרות המדעית בכתיבת ספרי חכמה ומדע בעד העם, או כאשר יאמר בלשון הספרות הלועזת ספרים פופולריים. החכם הגדול הזה מצטין בכשרון מיוחד לכתוב כל ענין מדעי בסגנון קל ונוח להבין, מבלי הלאות את המוח ביגיעה בעיון רב ומבלי צרך להעמיק חקר בחשבונות, וספריו נקראים ברצון ונעימות כספורים יפים המושכים את הלב. על כן חביבים הם ספרי פלמריון בעיני כל עם נאור והם מתרגמים ע"י סופרי כל העמים הנאורים ונקראים בחפץ לבב ובתשוקה עצומה ע"י המון הקוראים. וכמו הקוראים כן גם הסופרים ישבעו רצון, כי הראשונים מתענגים על הקריאה ורוכשים למו דעת ותבונה בלי יגיעת המוח, והסופרים גם הם רואים ברכה בעמלם, כי הספרים שהם מתרגמים יוצאים במהדורות רבות כי רבו הקופצים עליהם. הספר אשר אנכי נותן לפניכם, הקוראים העברים, בפעם הזאת תרגם להרבה לשונות ויזכה במשך שנות מספר למהדורות אחדות שיצאו תכופות זו אחר זו, וכל מהדורא יוצאת בסכום עקזמפלרים מחמשת עד עשרת אלפים.

אולם עם היות התוכן פלמריון סופר מצוין בכתיבת ספרים בעד העם ראוי לדעת, כי העם הצרפתי, אשר בעבורו יכתוב התוכן הגדול הזה את ספריו, הוא עם נאור, אשר הגביה לעלות במדרגות סלם ההשכלה ולו שכם אחד על שאר העמים

בחכמה ומדע, כי גם „עמי הארץ" שבהם מלאים ידיעות למודים כרמון. על כן לא יפלא בעינינו כראותנו לפעמים לא רחוקות בספרי פלמריון עניני מדע כתובים בקצור נמרץ, בראשי פרקים, והקורא אשר זרו לו איזה למודים כוללים לא יוכל הבין את דבריו בלי כל באור. כי אמנם יודע פלמריון נפש עמו הנאור ובטוח הוא במדרגת ההשכלה אשר להמון קוראי ספריו, כי יובנו דבריו בלי באור, כי כבר מבוארים הם ע"י הלמודים הכוללים אשר למד כל איש צרפתי בבית ספרו מנעוריו. ואולם הסופר בן עם אחר הבא לתרגם את ספרי פלמריון בעד עם, אשר יכול למצא בקרב המון קוראי ספרו רבים אשר לא בקרו בבתי הספר הכוללים ולא רכשו למו ידיעת הלמודים הכוללים, הסופר ההוא אם חפץ הוא לצאת ידי חובת סופר לעמו, מחויב הוא לשים לב אל כל ענין מדעי הכתוב בקצרה בספרו של פלמריון ולדאג פן לא יבינוהו הקוראים מן התרגום הנאמן, ועליו להרחיב באור הענין ולהאריך במקום שקצר המחבר. את החובה הזאת שויתי לנגד עיני בתרגמי את הספר הזה, והיא מלאה את ידי לסור במקומות הרבה מן המסלה אשר סלל המחבר, וארשה לעצמי להרחיב את הענין ולהוסיף באור וגם לשית נוספות על הציורים והתמונות, למען היות הספר הזה בעד הקוראים מהמון עמנו גם הוא ספר־עם כספרו של המחבר בעד המון עמו. אולם בכ"ז לא שניתי מן המטבע אשר טבע המחבר לספרו ולא לקחתי לי עטרה להתגדל בה להתפאר לעיני הקוראים לאמר, כי כתבתי את ספרי בעקבות פלוני הסופר, ורק כמתרגם נאמן עבדתי עבודתי ולא הרשיתי לי לקצר או לדלג, והיה הספר הזה תרגום שלמה, ואך בשם מתרגם אקרא עליו.

מ. וועבער.

כי מציון תצא תורה
ודבר יי׳ מירושלים

תורת יי׳ תמימה משיבת נפש

פקודי יי׳ ישרים משמחי לב

עדות יי׳ נאמנה מחכימת פתי

מאיר נתיב הנקרא קונקורדאנשייש

למה פרחיכו כלי חפץ מקיף כל קטרי המכתב
הקדוש בשמות ובפעלים לעמוד על מרוץ הלשון
המקודש ושמושיו ושרשיו ולמצוא בנקלה הפסוק
הנרצה ומוכחו ומובאו ודהיכוהו הכרחי ורב
התועלת לדורכי במשעולי החכמות
נצבא צבא לכל עבודת הקדש
אמרנו להדפיסו בנחיצת
במצות השר דניאל
בומבירגי יצ״ו
שנת רפ״ד
לפ״ק
וחפץ ה׳ בידנו יצלח אמן:

בויניציאה

מצות יי׳ ברה מאירת עינים

והמחקר השלישי

יראה שהעיון בה איננו מסוג העיון המופתי מפני ג׳: א׳ שלא נרגיש בה סדור מופתי׳ ותמונו׳ ההקש וסידוריה׳ והנאיה׳ וסדור הקדמו׳ יתחייב מחבור׳ תולדה בהכרח: ב׳ שהקדמותיה אינם מיוחדות וראשונות וכוללות ולא מגדר החמר ההכרחיי הנה אם כן אין העיון בה מופתיי: ג׳ שהנה ימצא בה ההכפל׳ וההשנות ומה שהוזהר ממנו הלמוד המופתיי:

וההפך יראה מפנים ג׳: א׳ שכבר גדר הרב המור׳ ע״ה האמונה שהיא הדב׳ המצוייר כשיאמן בו ושהו׳ כן חוץ לנפש כמו שהוא בנפש ותכלית העיון המופתיי וכונהו ומעשהו אינו זולת זה רצוני לאמת מציאות הדרוש בטענה שהוא כן חוץ לנפש כמו שיצוייר בנפש: ב׳ שהוא מבואר בבא הציר הנאמן אדון הנביאים ע״ה חלקו עליו אנשי מופת ונכבדי׳ עם כחשו בשם ויאמרו לא הוא וכל שכן כיכולתו כמו שאמ׳ מי י״י לא ידעתי את י״י׳ וכשנתגלגלו הדברים באופן שהכריחם להודות בו י״ת וביכלתו ויראו ממנו כמו שאמר ה׳ הצדיק ואמר למען תדע כי לי״י׳ הארץ הנה אלצם ההכרח להאמין בכל אלה השרשים התוריים וזה הוא חק המופת וגדרו ודרכו הנה אם כן הוא עיון מופתיי: ג׳ יראה מזה הצד וזה כמו שהבינו קדמוננו ז״ל על פי התורה אשר יורוך שהיא התורה שבעל פה והיא העיון בידיעת איכות המעש׳ כן הבינו חכמי המחקר מה שנצטוינו לשקוד בלמוד התורה וההגייה בה תמיד ולדעת את השם הנכבד ולדבקה בו שהוא העיון בחובת הלבבות ובדעות האמתיו׳ ולאמתם בדרכי העיון והמופת להשיב אפיקרוס ולהרשיע כל לשון תקום להבח״ש שרשיה באופן לא יהיה בם מדחה ולכן הגדילו בזה ספרי חמודות ודברי׳ נכוחים ועיונים נשגבי׳ אינם יוצאים מדרכי המופתים וממיניהם: ואחר שהונחו חלקי הסותר ואופני המקבילות והמקומות הנצוחיים בשלשת אלה המחקרים ראוי להכריע האמת בשלשת׳ כי כן יחייב טבע המאמ׳ ויראה׳ שהכרע׳ האמ׳ בם הוא שיהיה שהי׳ בעצמות׳ היא חכמה עיונית ומכין העיון המופתי ואם נפל בה חלק מעשי הנה הוא אינו רק הקטן משני חלקיה באיך והיו בה על הכונה השנית ולתכלית החלק העיוני העצמיי בה כמו שאמר הר״ם ז״ל הדיעות האמתיות אם לא יהיו להם מעשים שיתמידום ויקיימום ויפרסמום בהמון לנצח לא ישארו עם מה שילוה בהם ויש זה הקנאת שלמות המדות ושמוש המעשים הנרצים והרגלם לשים קנין ענין בנפשות מהתכונות הנבחרות אשר הם הצעה ומבא אל המושכלות העיוניות אשר הם השלמות הנכסף והתכלית האחרון ולכן ראוי שיוחלט שמה וגדרה ויוחס ענינה לפי החלק העצמיי ממנה ותכליתה הנכסף האחרון ולכן תכנה בשם חכמה עיונית ודרך העיון בה מסוג העיון המופתי עם שתגדלנה פארותיה ותרבינה סרעפותיה אך כולם תפנינה אל מול ראש האמיר העליון אשר הוא העיון והמושכלו׳ והדעו׳ האמתיות:

ובאשר יבחן ענינה בדרך אחר יושב על כל האופנים והמקומות הנצוחיים המקיימים שהיא מלאכה מעשיי׳ ושעיונו בלתי מופתיי וזה כי כונת ממציאה לא היה להישיר לבד יחידי סגולה ולהזהיר למשכילים דרכיו ההוריים האלהיים אך להיישיר המון רב ועם עצום תקצר נפשם להבין דרכי העיון ואופני החכמות העיוניות וכל שכן דרכי המופת והתחייבות האמתות ממנו בהכרח וענין כללות הקדמותיו וסדורם באופן ישפטו בם משפט ישר כי כל זה יבצר מנפשות ההמון ורוב׳ אנשים כמו שאמ׳ לא רבים יחכמו ולזה נתחב׳ ממציאה י״ת ושם החלק הגדול ממנה בכמה דברים חלקיים ואישיים ובחמרים פרסומיים ומקומותיה קרובים למדרגת החפוש וההמשל לשפוט בדומה כי לא תקצרנה נפשות ההמון [illegible] אמרו ז״ל דכדמינן מלתא למלתא כלומר שישפטו בדומה וגם בו יטעו ולכן לא חששה התור׳ להעבי׳ גבולי האמת בתוארי׳ המורים ההגשמה להסביר דבריה להמון ולהכינם כפי כחם ודברה תורה כלשון בני אדם ולפעמים תבחר דרך ההשאלות והמאמרים השיריים וההליציים וההכפל במלות שונות והיו גם כן רוב דבריה בחומר הפרסומיי הנודעים יותר מגדר החומר ההכרחיי עם עוצם אמות ענינו וצדקו אשר לא ישקר ולא יכזב לעולם והכל לשבך את האוזן ולהניח הדעות ולקרבם לאמונות והמעשים התוריים: ועם זה יותרו כל אופני הראות המקיימים שאינה חכמה ושאינה עיונית כל שכן שיהיה עיונה מסוג העיון המופתי וזה כי לזאת הסבה לא נרגיש בה הקדמות כוללות מיוחדות וראשונות והיו רוב דבריה חלקיים ואישיים ודינים פרטיים ועשתה שרש עצמיי במעשים הנבחרים ומשכורתה בערב ובמועיל כי איך יציר ההמון הגמול הנצחיי שאיננו רק לנפש והיא לא ידע מה היא ואיך היא והזהירה במגונה וצותה בהרגל המעשים הנרצים ולהשתמש מהם להקנות תכונו׳ נפשיות לתתנו שלמים במדות אשר הם הצעה והכנה לשלמות הנפש והגדילו בם העיון קדמוננו התלמודיים להמשך בדרכה כי היו החכמות בזמנם בלתי מושגות על אופניה׳ והראיה כי שנו ברוא׳ בשלשה דברים שנצחו חכמי אומות העולם חכמי ישראל והמשכילים יזהירו בעמקי דעותיה ואמונותיה אור בהירות העיון המופתיי והמחקר המדעיי ויבינו מה שבה מהעברות וההשאלות והחמריים הפרסומיים שהוא להכרח ההסברה ההמונית ולקצור יד המתישרים בדרכה ומקבלי מוסרה והנשמעים לה כי לא עם בינות הוא וזה הוא כח אלהיי ונבואיי ונתיב לא ידעו שום נבון לחש ומדבר צחות כי לא תמצא דורש טוב יוכן ליזמן ולהמון שומעיו ויבינוהו גם כן המשכילים באופן יתן הספקה לכל איש מהם לפי חקו קצורו או שלמותו כמו שהתפאר בזה ישעיה אמר י״י נהן לי לשון למודים לדע׳ להסבי׳ האיש העיף והגע בהבונ׳ האמתות ואותו הלשון הוא באופן שיעיר לי אזן כלומר שיהיה לי אזן שומעת להבין הלמודים ההם. ואחר שהונח כן ראוי לעמוד על שלש אלה המחקרים הנשארים שראוי להעיר עליה׳ וראשונה:

המחקר הרביעי

יראה שנושא זאת החכמה התוריי׳ האלהית הוא האל י״ת ולזה תקרא אלהית מפנים ג׳: א׳ שכמו שנושא החכמה הטבעית הוא הטבע׳ רצוני הנמצא מצד מה שהוא מתנועע ומשתנה ונושא חכמת הלמודית הוא השיעור והרוחק והחכמה החוקרת בהתחלות נושאה הנמצא המוחלט כן ראוי שיהיה נושא החכמה והתורה האלהית האלוה כי היא החוקרת בו י״ת כי הוא נמצא וממציא הנמצאות ומסדרם ומניעם ומנהיגם ומשגיח על ברואיו וגומל לטובים ולישרים ולפושעים יפגיע ויעניש כפי המרי הנה דרושיה העצמיים יסובו על אלה הקטבים ואלה השרשי׳ הנה הוא י״ת הנוש׳ אשר עליו ישתרשו כל אלה הדרושי׳ וממנו יסתעפו הנה יראה אם כן שהוא הנושא: ב׳ יראה מזה הצד וזה כי הנושא לאי זה מן המלאכות והחכמות ראוי שיושם בם שורש מונח ויסוד קיים ומציאותו מחוייב שיהיה נודע במלאכה או בחכמה ההיא במציאות השיעור בלמודית והתנועה והשנוי בטבעית והנמצא המוחלט באלהית כי באלה תעשינה אלה החכמות שורש מונח ידוע אצלם וכן תעשה התורה מהאל י״ת כי לא הגידה מציאותו טרם שהודיעה מעשיו ופעולותיו אך הניחה מציאותו שרש מונח מבואר בנפשו בפי כל ברואיו אמר רבי אברהם ן עזרא הכל מודים באלהי׳ אפי׳ פרעה ולכן התחילה התורה בראשית ברא אלהים ותצדק השאלה משה היכא קאי דקתני ברא אלהי׳ כי שם אלהים מאן דכר שמיה והיה ראוי להקדים הידיעה שיש עלה ראשונה אחד פשוט יכול ורוצה חכם יודע ומצייר והוא אשר המציא הנמצאות במאמרו ובציורו אך לקחה אותו שורש מונח מבואר בנפשו שלא יצטרך להגיד מציאותו כמו שתעשינה יתר המלאכות והחכמות מנושאיהם כי כי הרפואה דרך משל לא הקדימה הידיעה לאמר ולהודיע למעיין בה שהאדם נמצא וכי הוא מורכב מיסודו׳ וליחו׳ ואיכות לסבת ההפכיו׳ שבם יחלה ויחלש אך תקח לה מציאות האדם ומקרה החולי בו שרש מונח מבואר המציאות בנפשו ועליו יסוב כל עיון המלאכה ההיא וכן חכמת המוסיק׳ לא תבאר מציאות הקולות וסבתם ולא הכבטים מציאות הניצוץ וענינו אך יקחום על צד שהם לחם שרש מונח מבואר המציאות ונושאים להם: ג׳ הוא מבואר שהודיעה התורה ראשונה לפני כל דרושיה ושמה הלמוד בהתחלת ההויה הנה בזה היא חוקרת במציאות וההויות המוחלט הנה היא בזה במדרגת החכמה החוקרת בהתחלות וכבר התבאר שם שהנושא לה הנמצא במה שהוא נמצא ושם המציאות יוחלט על המחוייב המציאות ראשונה ובעצמות ועל זולתו באחור הנה אם כן נושא התורה הוא המחוייב המציאו׳ במוחלט הנותן ובמאציל המציאו׳ לזולתו מהנמצאו׳ והוא האל י״ת:

וההפך יראה מפנים ג׳: א׳ כי כל נושא הנה הוא לבה שהוא לו נושא מקבל לעולם מתפעל והאל י״ת לא יתפעל הנה איננו נושא: ב׳ כי נושאי החכמות כלם בעלי תכלית ויש להם גדר כי אם היו בלתי בעלי תכלית הנה תהיינה החכמות בלתי בעלות תכלית ואם הונח כן לא תקיף בם ידיעה והאל י״ת בלתי בעל התכלית והוא בלתי נגדר אם כן איננו הנושא: ג׳ נושאי החכמות עצמותם הוא יותר נודע מכל מה שיחקר בהם כמו הקול במוסיקא והניצוץ במבטים והרחקים בלמודית והכל עצמותו בלתי נודע אם כן איננו נושא:

המחקר חמישי

יראה שאין התחלותיה מבוארות בה רק תקבלם מיתר המלאכות כמו שתקח לה הטבעי׳ התחלו׳ מהלמודי׳ ומלאכת הרפואה מהטבעית וזה מפנים ג׳: א׳ כי לא נרגיש בה דברי׳ ירוצו מדרגת השרשים וההתחלות ודברים ירוצו מדרגת מה שאחר ההתחלות ואי אפשר שלא יהיו לה התחלות ולא נרגיש היותם מבוארות בה הנה אם כן ראוי שנשפוט שתקבלם ממלאכה זולתה: ב׳ אם לא היו לה התחלות ידועות ומוגבלות מבוארות אם בה או בזולתה לא תכלה בה הדרישה וילך היכוח בין המתוכחים בדרושיה לאין תכלית ואם יהיה לאין תכלית הנה לא תקיף בה ידיעה ומן המגונה שפרסמה ממציאה ושמה באופן שלא תקיף בה ידיעה או יפול

דת ודין.

חלק רביעי.

דיני סדור קדושין.

א. כל מי שאינו בקי בטיב גטין וקדושין לא יהא לו עסק עמהם להורות בהם, שבקל יכול לטעות ויתיר את הערוה וגורם להרבות ממזרים בישראל (ש"ע אה"ע סי' מ"ט סעיף ג'). והגאון בעל כנ"י כתב שתקנה מרבני צרפת שהיו בימי ר"ת שגזרו ואמרו שלא יסדר שום אדם קדושין כ"א מי שנבחר לרב או מו"צ בקהלתו. במדינות אלו שנשואי התערובות מצויין וכדי לחפות על מעשיהם הרעים באים לפני מס"ק שיסדר להם קדושין, ואין להם שום חזקה לא בלשונם ולא במנהגיהם להכירם אם שניהם ישראלים הם, אין לסדר קדושין לאלו כ"ז שלא יביאו ראיה ועדות כשרה מי המה. (ועיין ביו"ד סי' רס"ח סעיף יו"ד).

ב. כשיבא הגר להתגייר, אם איש הוא בודקין אחריו שמא עיניו נתן באשה יהודית, ואם אשה היא בודקין אחריה שמא עיניה נתנה בבחורי ישראל, ואם לא נמצאת להם עילה מודיעים להם כובד עול התורה וטורח שיש בעשייתה על עמי הארצות, כדי שיפרשו, אם קבלו ולא פירשו וראו אותם שחזרו מאהבה, מקבלים אותם, ואם לא בדקו אחריו, או שלא הודיעוהו שכר המצות ועונשן ומל וטבל בפני שלשה הדיוטות, הרי זה גר, אפילו נודע בשביל דבר הוא מתגייר, הואיל ומל וטבל, יצא מכלל הא"י וחוששים לו עד שתתברר צדקתו, ואפילו חזר ועבד אלילים הרי הוא כישראל מומר שקדושיו קדושין (ש"ע יו"ד סי' רס"ח סעיף י"ב).

ג. אשה שנתגרשה צריכה כתב מעשה ב"ד שנתגרשה ואין הרב נאמן להעיד ע"ז ביחידי (ט"ז וב"ש אה"ע סימן קמ"ב סעיף ג' פ"ת ס"ק ז') ואפילו אם יש בידה שטר מעשה ב"ד אינה יכולה להנשא בו עד שיוכרו חתימת ידי ב"ד (אה"ע סימן קנ"ב סעיף י"ב).

ד. יש לחקור על הזוג שאפשר הם קרובים זה לזה, או הוא כהן והיא פסולה לכהונה, ואם הוא מחזיר גרושתו ישאל על מה נתגרשה, ואולי משום מילתא דאיסורא (עיין אהע"ז סימן יו"ד).

ה. ומי שהכין צרכי חופתו ומת אחד מן קרובי החתן או הכלה, ואפילו אבי החתן ואם הכלה בזמן הזה שיכולים גם אחרים להכין צרכי נשואין, דוחין את הנשואין עד לאחר שבעה, ולאחר שבעה, היינו ביום ז' לאחר שעה על היום מותר לעשות הנשואין.

ו. צריך לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה ואח"כ יהיה מותר באשתו, (עיין ברמ"א בסימן ס"א סעיף א') והחתן נותן שכר הסופר, וכמה הוא כותב לה, אם היתה בתולה אין כותבין לה פחות ממאתים זוז ואם בעולה אין כותבין לה פחות ממאה זוז (רמב"ם מאישות הלכה ז').

ז. יש לדקדק בכתובה בכל דבר שמדקדקים בגט"נ כגון בכתיבת שמו ושמה ושמות אבותם ושם העיר יזהר לכתוב כדת, ואם לא יהיה נזהר בכך יוכל להוציא מת"י דבר שאינו מתוקן, ואנו בני אשכנז נוהגין לכתוב שם החתן כמו שעולה לתורה, בלא כנוי, וכן שם הכלה כשמה מן העריסה וכמו שמברכין אותה בבית הכנסת, ויחקור על החתן ועל אבי הכלה אם הם כהנים או לוים או ישראלים ואחרי בירור גמור יכתוב (עיין בנח"ש סימן י"ב אות ט"ז).

ח. נכתבה הכתובה ביום, היינו זמן של יום וטרם שקבל החתן בקנין נעשה לילה הוה הכתובה מוקדמת ופסולה.

ט. אין לעדים לחתום הכתובה אלא לאחר שקבל החתן קנין

סדור ערוב תבשילין,

If the Eve of a Festival is or the fourth of fifth day of the week, they take bread and some prepared food, and say:

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת עֵירוּב׃

בַּהֲדֵין עֵירוּבָא יְהֵא שָׁרָא לָנָא לְמֵיפֵא וּלְבַשָּׁלָא וּלְאַטְמָנָא וּלְאַדְלָקָא שְׁרָגָא וּלְמֶעְבַּד כָּל־צָרְכָנָא מִיוֹמָא טָבָא לְשַׁבְּתָא לָנוּ וּלְכָל הַדָּרִים בָּעִיר הַזֹּאת׃

Blessed art thou, O Lord, our God! King of the universe, who hast sanctified us with thy commandments and commanded us concerning the Ayrub.

By this means it shall be allowable for us to bake, boil and to keep the victuals warm, to light up lights, ane to do and prepare all things necessary, on the festival for the Sabbath, for us and all the Israelites, that dwell in this city.